Effektrapport för BirdLife Sverige 2020

Org.nr: 802006-1126

1. Vad vill BirdLife Sverige uppnå? sid. 1
    a. Vår vision
    b. Vårt uppdrag
    c. Vår målgrupp
2. Organisation sid. 2
3. Våra strategier för att uppnå uppsatta mål sid. 2
    a. BirdLife Sveriges huvudmål sid. 2
    b. Våra prioriterade aktiviteter sid. 3
    c. Ett urval av våra aktiviteter under 2020 sid. 3–5
    d. Kapacitet och kunnande sid. 6
4. Effektrapportering sid. 6
    a. Förändringsteori
5. Hur vet vi om vi gör framsteg? sid. 8
6. Vad har BirdLife Sverige åstadkommit så här långt? sid. 9

1. Vad vill BirdLife Sverige uppnå?

Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige är en ideell naturvårdsorganisation med fokus på vilda fåglar. Vår vision är ”En ljus framtid för fåglar och människor”. BirdLife Sverige är en partner inom BirdLife International som är världens största naturvårdsorganisation.

Vi har i uppdrag att främja forskningen och skyddet av landets fågelfauna och natur samt att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fågellivet, naturen och ett aktivt friluftsliv. Föreningen har tre grundpelare: fågelskydd, fågelintresse och fågelforskning.

Vår målgrupp

BirdLife Sverige arbetar med både nationellt och internationellt fågelskyddsarbete. Detta innebär att inom landets gränser till exempel att svara på relevanta remisser, göra överklaganden, arbeta fram riktlinjer inom flertalet områden för att skydda fåglarna och vägleda exploatörer och organisationer samt arbeta med miljö- och hållbarhetsfrågor. På regional och nationell nivå hjälper vi till exempel till med att leda inventeringar och hantera exploateringsärenden. Vi påverkar både lokala och nationella politiker, beslutsfattare och företag/organisationer i den mån vi har möjlighet att påverka beslut som är till gagn för fåglarna och naturen. I samarbete med andra länder inom BirdLife International deltar vi i internationella projekt, bland annat med att skydda flyttfågelvägar, inventera hotade arter och att lyfta frågor till EU-nivå.

Föreningen är också engagerad i fågelforskning, med huvudsaklig inriktning mot fågelskydd och klimatfrågor, där fåglar är viktiga indikatorer på hur klimatet förändras.

Vidare har BirdLife Sverige som en tredje huvuduppgift att sprida kunskap om fåglar och natur till medlemmar och allmänhet. Fågelskådning är en friluftsaktivitet som gynnar folkhälsan, och ökat intresse för fåglar stärker opinionen för långsiktigt fågelskyddsarbete. Vårt mål att öka intresset för våra fåglar och naturen är viktigare än någonsin under rådande klimathot. Under de närmsta åren kommer vi att arbeta än hårdare för att få fler medlemmar i föreningen. De behövs för att vi ska kunna vara en stark röst för fåglarna och framtiden!

2. Organisation

I BirdLife international ingår 116 BirdLife-partners över hela världen - en per land eller territorium. Varje partner är en oberoende ideell, icke-statlig miljöorganisation.
BirdLife International drivs av övertygelsen om att lokalt arbete med nationella och internationella länkar är nyckeln till att upprätthålla den globala biologiska mångfalden.

Organisationen är allmänt erkänt som världsledande inom fågelskydd. Allt fågelskyddsarbete vilar på en vetenskaplig grund som bygger på återkoppling från egen forskning, fågelskyddsprojekt och fältarbete såväl som på de senaste forskningsrönen. Detta gör att organisationen kan genomföra framgångsrika bevarandeprogram för fåglar och natur. BirdLife-partnerskapet har 6 regionala koordineringskontor och ett globalt kontor i Cambridge, Storbritannien. BirdLife Sverige har succesivt ökat sitt engagemang inom BirdLifes europeiska samarbete.

Vi är en demokratiskt styrd ideell förening som grundades 1945, för att skydda och utforska fågellivet samt sprida och underhålla intresset för fåglar. Vi ger ut två tidskrifter, medlemstidningen Vår Fågelvärld och Ornis Svecia, som publicerar vetenskapligt granskade forskningsrapporter om fåglar. Föreningen driver också Ottenby fågelstation samt naturum Ottenby på Ölands sydspets.

Vi verkar också genom våra regionalföreningar och deras lokalföreningar och tillsammans är vi ca 30 000 medlemmar. En mycket stor del av arbetet utförs av frivilliga engagerade och kunniga människor i våra regionalföreningar. Vårt arbetssätt gynnar såväl fåglarna som samhället. Föreningen har en riksstämma varje år där regionalföreningarna har rösträtt i förhållande till hur många medlemmar de har i sin region.

3. Våra strategier för att uppnå uppsatta mål

Våra långsiktiga huvudmål är som följer:

- Ett starkt fågelskydd och förbättrad naturvård
- Ett ökat intresse för och kunskap om fåglar och natur
- En stark och engagerad organisation

Strategi för fågelskydd

Samordning av regionalt och nationellt fågelskyddsarbete: Som riksförening efterfrågas vår expertis i olika exploateringsärenden, som stöd i kommunikation och som samordnare av fågelskyddsprojekt som genomförs över hela landet. Vi har många ideellt arbetande och kompetenta ornitologer över hela landet som hjälper till med både inventeringar och övervakning. Via de aktiviteter som genomförts under året ser vi resultatet av vårt utförda arbete, och i steg två arbetar vi nu för att hitta sätt att mäta effekten av det.

Strategi för fågelintresse

En mycket stor del av våra aktiviteter som vänder sig till allmänheten planeras och utförs tillsammans med volontärer. Vi erbjuder årligen ett fåtal större evenemang på riksnivå, samt delar information kring alla de nästan 600 aktiviteterna som regionalföreningarna anordnar över hela landet. Klassiska nyhetsutskick, medlemstidning och sociala medier är viktiga verktyg i vår marknadsföring. Vi arbetar dedikerat med att välkomna barn, kvinnor och nyanlända till vår verksamhet, fågelskådning är till för alla och att vistas i naturen påverkar folkhälsan positivt

Våra prioriterade aktiviteter, och ett urval av dessa från 2020

Varje år planeras grundligt genom att följa upp föregående års aktiviteter och resultat genom avstämningar, rapporter och uppskattade resultat. Vår verksamhetsplan innehåller våra huvudmål, delmål samt detaljerad aktivitetsplanering med ansvariga och resurser tilldelade. Verksamhetsplanens innehåll bestäms utifrån de av riksstämman beslutade verksamhetsriktlinjerna.

Fågelskydd

Här presenteras ett axplock av aktiviteter från BirdLife Sveriges verksamhetsområde om fågelskydd.

BirdLife Sverige har engagerat sig i ett våtmarksprojekt i Småland som tidigare fått stöd av Våtmarksfonden. Den sänkta sjön Roten i Hylte kommun är cirka 65 ha i storlek och kan idag, under normalvattenstånd, närmast benämnas som en starrbevuxen mosse p.g.a. ett tidigare sjösänkningsföretag. Syftet med restaureringen är att återskapa ett våtmarksområde för fåglar och biologisk mångfald. Projektet låg i träda åren 2017–2019, då länsstyrelsen saknade medel och inte prioriterade denna restaurering. Under 2020 har flera möten hållits med markägare och med Hylte kommun, och en inledande inventering har genomförts.

Sedan 2018 har Birdlife Sverige i samarbete medregionalföreningarna i Jämtland och Västerbotten genomfört fågelinventeringar inom 76 km^2 av det unika och skyddsvärda högfjällsområdet kring Stekenjokkvägen i norra Jämtland och södra Lappland. Någon heltäckande fågelinventering har inte gjorts tidigare och det är angeläget att få en detaljerad bild av fågellivet som underlag för riktade fågelskyddsåtgärder när det nuvarande provisoriska skyddsområdet löper ut. Under mitten av juni till en vecka in i juli år 2020 inventerades 24 km^2 en andra gång. Resultaten från inventeringarna i har rapporterats till berörda länsstyrelser och bildar beslutsunderlag för det framtida fågelskyddet i området.

Inventering av jaktfalk sker numera i hela svenska fjällkedjan, om än inte riktigt heltäckande. Läget för jaktfalken ser tyvärr alltmer bekymmersamt ut och under det gångna året hittades bara 16 lyckade häckningar. Antalet reproduktiva individer uppskattas till 180 (160–200). Efter att ha minskat med cirka 20 % på 18 år klassas arten som Starkt hotad på 2020 års svenska rödlista.

Under 2019 och 2020 genomförde BirdLife Sverige en landsomfattande inventering av berguv. Inventeringsinsatsen blev större 2020 jämfört med 2019 och även rapporteringen på Artportalen ökade. Totalt har 1178 lokaler inventerats under de båda åren, varav 21 % (250) med hjälp av ljudboxar. Resultatet blev att 458 berguvsrevir noterades 2019–2020, vilket är en minskning med 154 revir (25 %) från inventeringen 1998–1999 då det noterades 612 revir. Minskningen fortsätter stadigt i Norrland medan Götaland uppvisar en svag ökning den senaste 10-årsperioden.

Under 2020 gjordes en betydande ansats att kartlägga antalet backsvalekolonier i Sverige och var de är belägna, uppskatta koloniernas storlek samt samla information om i vilken biotop kolonierna finns. Av de 384 rapporterade kolonierna år 2020 var 80 % belägna i av människan skapade miljöer såsom grustäkter, ”bondgropar”, upplagda sand-/grushögar, ruiner och hamnkajer. Endast 68 kolonier rapporterades från naturliga biotoper såsom älvnipor eller strandbrinkar. Uppkommen bostadsbrist för backsvalor när täktverksamheter läggs ner i allt större omfattning anses vara starkt bidragande till att arten under 2020 ”uppgraderades” till Sårbar på den svenska rödlistan. Vid jämförelse med den föregående rikstäckande inventeringen (2003) förefaller det rimligt att anta att antalet backsvalekolonier mer än halverats under 2000-talet.

Skogsfrågorna har under 2020 fått stor medial uppmärksamhet generellt, och BirdLife Sverige har bland annat uttryckt föreningens åsikter i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet samt genom flera artiklar i Altinget. Vi behöver skydda mer skog och samtidigt påverka skogsbruket så att det verkligen kan leva upp till epitetet ”hållbart”. På vår webbsida har vi presenterat hyggesfria metoder och ökad skiktning i skogen som lämpliga åtgärder. I ett uppmärksammat domstolsärende överklagade BirdLife Sverige ett beslut att tillåta avverkning av skog som bedöms vara värdefull för bevarande av lavskrika – en art som finns i miljöer med rik biologisk mångfald. Sådana skogar blir alltmer sällsynta och utgör ”tillflyktsort” för organismer med hög hotstatus. Självklart vill vi skydda lavskrikan, men än viktigare att bevara dess miljö, som är livsviktig för många djur och växter. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) delade BirdLife Sveriges mening att den svenska artskyddsförordningen har stöd i EU:s fågeldirektiv och att lavskrikan omfattas av ett sådant skydd innebär att man i särskilda fall måste avstå planerad avverkning. MÖD tillmätte också de inventeringar som utförts av ideella ornitologer ett vederbörligt bevisvärde, vilket är ett tydligt kvitto på att våra medlemmar bidrar med betydelsefulla naturvårdsdata. BirdLife Sverige har alltså starkt bidragit till juridisk vägledning från högsta instans och att debatten om hur vi ska skydda biologisk mångfald kommit högre upp på agendan. Vi har som samhälle ett gemensamt ansvar att efterlämna väl fungerande ekosystem till kommande generationer. I det sammanhanget är BirdLife Sverige en viktig röst och motvikt till de som enbart fokuserar på maximal ekonomisk vinning utan hänsyn till naturen.

Fågelintresse

Här presenteras lite från BirdLife Sveriges verksamhetsområde för att främja fågelintresset.

Normalt sker lägst antal utflykter under juli och december, då vi trots allt annonserat för ett femtiotal aktiviteter per månad. Toppen infaller normalt i maj med ca 250 exkursioner i landet! I nästan hela landet firas Fågelskådningens dag och Fågeltornskampen som infaller i maj. Under vintermånaderna ökar i stället antalet föredrag samt studiecirklar i samarbete med Studiefrämjandet. Bland skörden hittar vi flera tillfällen för medlemmarna att samlas kring gemensamma visningar av årets bästa bilder, att lära sig mer om Artportalen eller att lyssna på reseberättelser och populärvetenskapliga föredrag. Under 2020 ställde pandemin till det för vissa aktiviteter, men totalt lyckades vi ändå tillsammans anordna över 500 aktiviteter över hela landet.

Vinterfåglar Inpå Knuten. För 15:e året i rad genomförde BirdLife Sverige med hjälp av svenska folket en stor fågelräkning. Och precis som tidigare år var talgoxen den talrikaste fågeln vid landets fågelmatningar. En mild vinter gav i år lite färre deltagare, 19000 mot 22000 året innan

Tranfestivalen genomfördes för 12:e gången vid Hornborgasjön i Västergötland men i ett betydligt mindre format. På grund av pandemin flyttades alla aktiviteter utomhus. Fågelvärdar från BirdLife Sverige, Falbygdens fågelklubb och Skövde fågelklubb fanns på plats för att visa fåglar. Även andra guidningar och aktiviteter för barn genomfördes utomhus. Fågelskådningens dag och Fågeltornskampen blev under 2020 inte nationella evenemang på grund av pandemin. Dock genomfördes flera lokala varianter av föreningar och klubbar där det fanns plats att hålla avstånd till varandra. Som ersättning till Fågeltornskampen digitala evenemanget Vårfåglar Inpå Knuten, där antal arter man såg i sin närhet räknades. Syftet var att tillbringa en trevlig och trygg dag i fågelskådandets tecken samt att hitta fåglarna i sin närmiljö. Resultatet blev ca 1500 deltagande personer med 382 inskickade rapporter.

Det är svårt att mäta antalet deltagare på utflykter, sådan återrapportering saknas fortfarande. Däremot ser vi fortfarande att strömmar in nya medlemmar i vår Facebookgrupp ”Fåglar inpå knuten”. Vid årets slut var vi uppe i 68 000 nya medlemmar, en ökning med 36%. På hemsidan hade vi 24 350 besökare på våra evenemangssidor, varav 16 850 var i samband med ”Vinterfåglar inpå knuten”.

Årets resultat
År 2020 var ett år helt olikt alla andra. Att planera och genomföra aktiviteter i mitt i en pandemi har varit en utmaning, men vi ser ändå att året förde mycket gott med sig, och vi har dragit lärdomar om att snabbt kunna planera om och anpassa arbetet. Tack vare våra många utomhusaktiviteter kunde viss verksamhet fortskrida, om än med färre deltagare. Vi tror att effekten av vårt arbete med att sprida engagemang och information om fåglar kan ha betalat av sig eftersom vi sett och fortfarande ser ett expanderande fågel- och naturintresse. Detta ser vi till exempel på det ökande antalet engagerade på social media. Ett sätt att mäta effekten av ett ökat fågelintresse är att se på vårt medlemsantal. Vi lägger mycket tid och arbete på rekrytering, och ett

arbete som vi påbörjat är att använda våra grupper på social media för att rekrytera nya medlemmar och på så vis kan vi urskilja att intresset för fåglar hos en enskild person tagit ett ytterligare steg, och därmed dra slutsatser om effekten av arbetet. Vi anser att vi haft goda resultat inom våra uppsatta mål, och den uppmätta effekten på kortsiktiga mål känns rimlig utefter årets förutsättningar. Vi planerar att arbeta med vårt fågelskyddsarbete i samma anda som tidigare, och inom detta område finns ett antal parametrar vi kan mäta direkt effekt av vårt arbete. Eftersom vi nyligen anställt ytterligare en fågelskyddstjänsteman kan vi dessutom trappa upp och utveckla arbetet med fågelskydd samt därmed förbättra våra resultat. Då vi nyligen även anställt en kommunikatör, en volontärsamordnare och en projektkoordinator har verksamheten synnerligen stärkts, vilket vi förutspår kommer avspegla sig på våra resultat inom samtliga verksamhets-områden under de kommande åren. Vi förutspår att vi, tack vare flera nyanställningar inte bara kan upprätthålla våra resultat, utan markant stärka dem. Ett kommande arbete blir att identifiera mätbara effekter i de verksamhetsområden som dessa nyanställda personer arbetar inom.

Kapacitet och kunnande

Föreningen samlar den tyngsta expertisen inom ornitologin bland sina medlemmar, volontärer och anställda. Till vårt förfogande har vi ett kansli för att hantera löpande administration och ekonomi. Våra tjänstemän har relevanta högskoleutbildningar, inom bland annat biologi, pedagogik och journalistik. Några har forskarbakgrund och andra har gedigen erfarenhet från naturvårdsorganisationer och naturpedagogik. På Ottenby fågelstation har vi också en utbildad biolog med 20-årig erfarenhet av ringmärkning och studier relaterade till fågelflyttning. Styrelsen består av 12 medlemmar och bland dessa är flertalet aktivt engagerade i våra projekt och aktiviteter. I stort sett genomförs alla våra evenemang av eller med hjälp av volontärer - engagemanget är stort bland våra medlemmar. Vi deltar i samverkansprojekt med andra intresse- och- miljövårdsorganisationer när det gäller frågor om till exempel skog, lantbruk och artprojekt.

Effektrapportering

Från och med 2020 byter vi modell för vårt effektarbete. För att kunna urskilja vilka resurser och faktorer som påverkar vårt arbete så har vi valt att arbeta med en metod som kallas ”Theory of change” - Förändringsteori på Svenska (modellen syns nedan). Effektarbetet är en viktig del i vårt sökande efter svar om och hur vi gjort någon skillnad genom vårt arbete. Viktigt att notera är att många av vår organisations effekter visar sig först långt efter vi har uppfyllt ett uppsatt mål och kan vara svåra att mäta. Att till exempel mäta biologisk mångfald eller följa upp ett bevarandearbete för en fågelart tar lång tid och det kan kräva flera generationer fåglar för att se effekten. Vi arbetar just nu på att hitta nya sätt att mäta effekten av vårt arbete och därför är årets effektrapport något tunnare än tidigare.

Förändringsteori

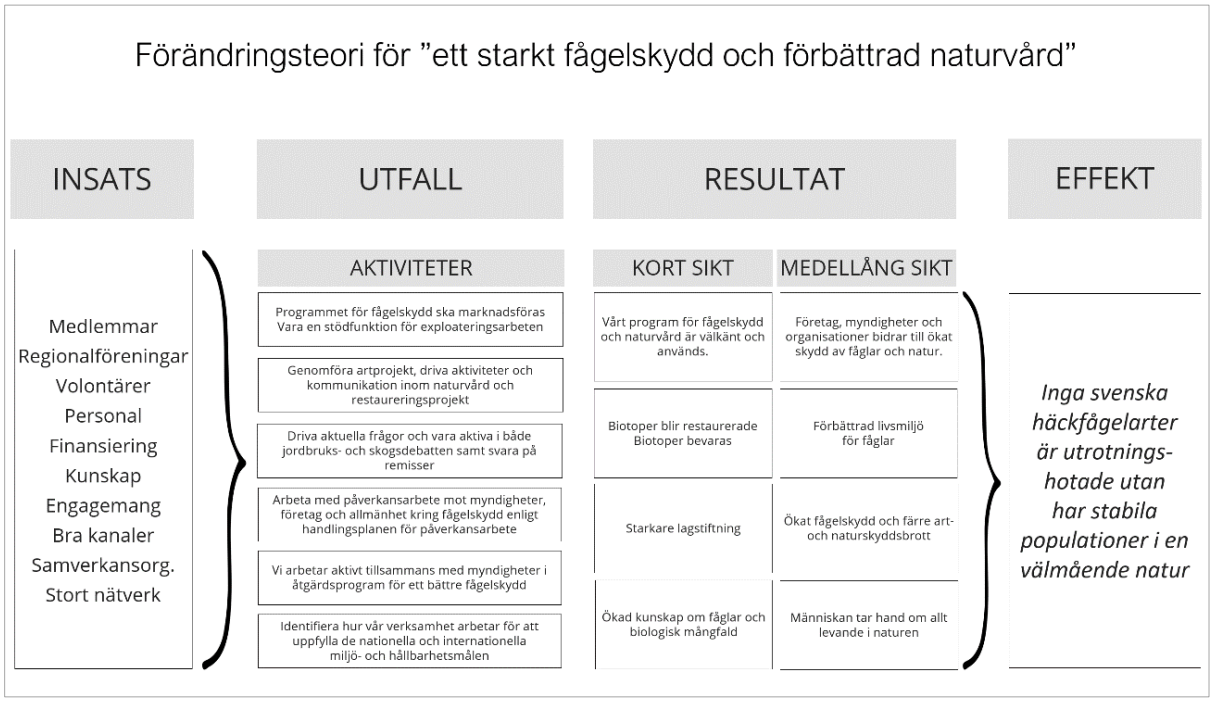

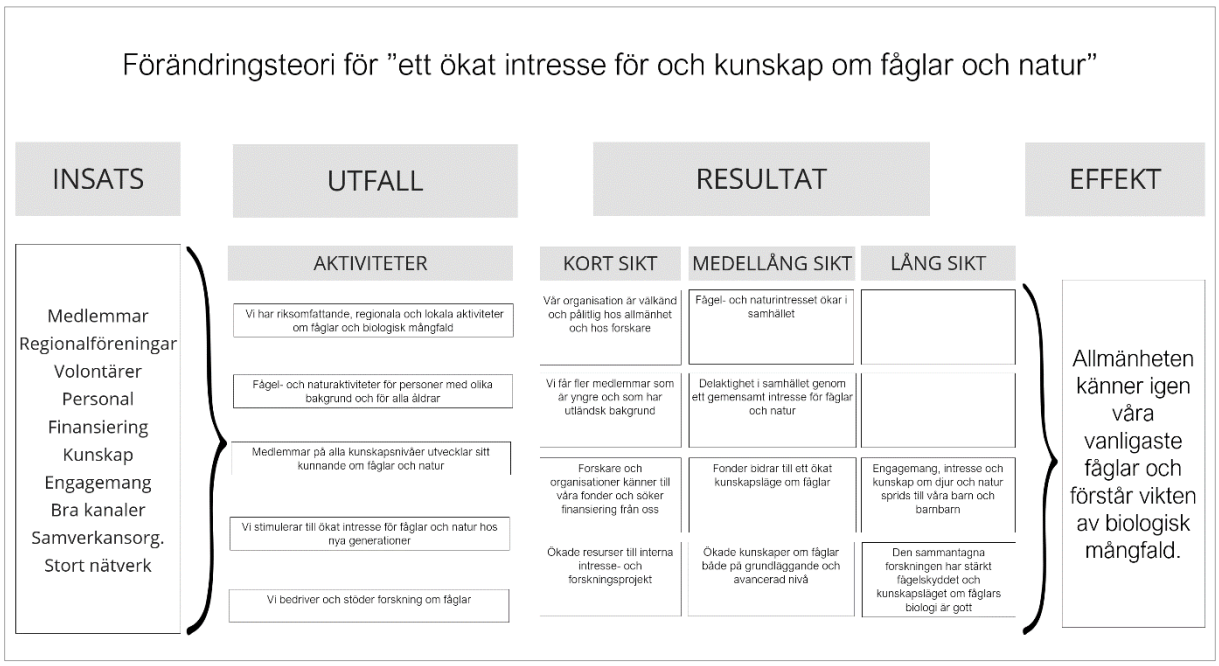

BirdLife Sveriges framsteg

Fågelskyddet: BirdLife Sverige har svarat på ett antal remisser, lämnat yttranden och överklagat beslut gällande bl.a. vindkraftsanläggningar (38), kraftledningar (4), havsplanering (2), fiskereglering (2), jordbruk (1), artskydd och miljöövervakning (2), svenska rödlistan (1), skyddsjakt (8), myggbekämpning (2), djurskydd och utsättningar (2), terrängkörning (1), vägbyggnation (4), stentäkt (1) och detaljplan (1). Brev har riktats till regering och EU-parlamentariker angående EU-strategier och blyammunition.

Våra medlemmar: Här ser vi en märkbar effekt av vår kommunikation kring klimat, miljö och våra fågelskyddsinsatser. Medlemmarnas engagemang kring dessa frågor ökar och vi får större respons på dessa nyheter. Detta märker vi via ett ökat antal frågor, men också fler inkomna förslag på vad vi ska fokusera på. Denna parameter anser vi svår att mäta och vi behöver ytterligare tid att fundera på hur detta görs på ett effektivt sätt.

När året avslutades hade föreningen 16 582 medlemmar (föregående år 16 818). Inom medlemskåren fördelade det sig på olika kategorier på detta sätt; hedersmedlemmar 6 (7), ständiga medlemmar 111 (114) och årsbetalande medlemmar 16 465 (16 697). Av de senare var 1 104 (1 188) familjemedlemmar och 145 (168) ungdomar. Av de årsbetalande är det 1 033 (1 162) som enbart betalar regionalavgift varav 178 (292) familjemedlemmar och 14 (10) ungdomar). Nedgången i medlemsantal hänger till stor del samman med åldersstrukturen i föreningen. Bland de cirka 90% av medlemmarna som vi harfödelsedata för är medianåldern nästan 69 år. Ungefär 1/3 av medlemmarna är kvinnor.

Sociala medier. Under 2020 sett en enorm ökning i våra grupper på social media. Under våren tillkom ca 500 nya medlemmar varje dag på Facebook, och vid årets slut var den totala siffran följare över 100 000 personer. Intresset för fåglar och natur ökar i vårt samhälle och under pandemin har fler människor hittat till både fåglarna och naturen. Sociala medier ger oss tydlig statistik i form av siffror och engagemang.

Besökare/deltagare i våra större arrangemang – Vi har nått nya människor, fler barn har fått uppleva naturen nära, nya fågelskådare har lärt sig rapportera via Artportalen och i våra Facebookgrupper har våra volontärer outtröttligt svarat på tusentals frågor om fåglar och natur. Trots pandemi så har cirka 600 evenemang av olika storlek hållits.

Föreningen har också en ideell Fågelfarbror som outtröttligt svarar på samtal om fåglar. Ett tiotal samtal om dagen tas emot.

Vår hemsida är vår portal mot omvärlden. Här följer vi kontinuerligt statistik och under året ser vi att ca 125 000 unika personer har besökt oss och ca 400 000 sidor har klickats fram. Antal publicerade artiklar är 120, jämfört med2019 års siffra på 80. En artikel blir läst av upp till300 personer.

Vad vi har åstadkommit

Ovan är ett axplock ur vår verksamhet. Tillsammans med våra regionalföreningar har vi under 2020 arbetat enligt vår verksamhetsplan, där våra långsiktiga mål med delmål och aktiviteter finns beskrivna. Många aktiviteter har färdigställts och därigenom lett till ett starkare fågelskydd, förbättrad naturvård, ett ökat intresse för fåglar och naturen. Samarbetet i sig har också gett oss en starkare organisation. Varje år i februari publiceras vår verksamhetsberättelse där vi i detalj beskriver vad vi uppnått under året.

Vi tar nu nya grepp om effekten kring våra aktiviteter och vi jobbar vidare med att hitta indikatorer på om dessa gjort någon skillnad och på vilket sätt.